

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
АРНАЙЫ ЖӘНЕ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУДЫҢ ҰЛТТЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ**

БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ

**Арнайы білім беру ұйымдарының емдік дене шынықтыру
нұсқаушыларына, дене шынықтыру сабағының мұғалімдеріне арналған
«Балалардың қимыл-қозғалыс бұзылыстарын кешенді оңалту әдістері»
педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының
білім беру бағдарламасы**

АЛМАТЫ 2020

1. Жалпы ережелер

1. «Балалардың қимыл-қозғалыс бұзылыстарын кешенді оңалту әдістері» бойынша педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) арнайы білім беру ұйымдарының емдік дене шынықтыру нұсқаушылары, дене шынықтыру мұғалімдері үшін ҚР Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 4 мамырдағы №175 бұйрығымен бекітілген педагогтердің біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламаларын әзірлеу келісу және бекіту қағидалары.

Бағдарламаны ҚР Оқу-ағарту министрлігі «Арнайы және инклюзивті білім беруді дамытудың Ұлттық ғылыми-практикалық орталығы» РММ әзірледі және НҚА талдауы негізінде дене шынықтыру мұғалімдерін, арнайы білім беру ұйымдарының ЕДШ нұсқаушыларын біліктілікті арттыру курстарында оқытуды регламенттейді (бұдан әрі – қағидат).

Бағдарламаның қағидаты ППТК мен ОО-да білім беру практикасы жағдайында ЕДШ нұсқаушылары мен дене шынықтыру мұғалімдерін оқыту болып табылады.

ЕДШ нұсқаушысы мен дене шынықтыру мұғалімдерінің қызметтері өте маңызды. ЕДШ нұсқаушысы/ДШ мұғалімінің педагогикалық қызметінің міндеттері ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушыларға білім беру процесіне қатысуға көмектесу, қозғалыс белсенділігін дамыту, спорттық ойындар арқылы құрдастарымен барабар қарым-қатынас орнатуға үйрету, олардың мінез-құлқының ерекшеліктерін реттеу. Оқу орындарының штаттық кестесіне ЕДШ нұсқаушысын/ДШ мұғалімін енгізу ерекше білім беру қажеттіліктері бар көптеген балалар мен мүгедек балалар үшін сапалы білім алудың өзекті қажеттілігі болып табылады. Қимыл-қозғалыс аппараты бұзылған балалар үшін ЕДШ нұсқаушысы/ДШ мұғалімі дамудың маңызды буындарының бірін алады.

2. Біліктілікті арттыру курстарының мақсаты тыңдаушыларды қимыл-қозғалыс аппараты бұзылған балаларға арналған түзету кабинеттері мен мектеп-интернаттарында ерекше қозғалыс қажеттіліктері бар балаларды кешенді оңалтудың әдіснамалық, технологиялық және әдістемелік білімдері мен дағдыларына оқыту болып табылады.

3. Курстық оқудың ұзақтығы 72 сағатты, 9 күнді құрайды, оның әрқайсысына күніне 2 сағаттан 4 сабақ кіреді, 2 сабақ дәріс материалдары және 2 практикалық жаттығулар емдік дене шынықтыру залында (8 академиялық сағат). Курстық сабақтардың мазмұны мен құрылымы осы Бағдарламаның 1 және 2 қосымшаларына сәйкес оқу жоспарында келтіріледі.

2. Глоссарий

4. Курстың глоссарийі келесі негізгі ұғымдардан тұрады:

1) кешенді оңалту - баланың жан-жақтылығы мен әр түрлі қажеттіліктері

мен қабілеттерін ескере отырып, қимыл-қозғалыс дағдыларын жетілдіруге бағытталған тұрақты оңалту процесі;

2) ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктері бар тұлғалар (балалар) – аурулардың және даму патологиясының салдарынан, тиісті деңгейдегі қимыл-қозғалыс саласында тұрақты немесе уақытша қиындықтары бар тұлғалар (балалар);

3) ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктер - бұл орталық жүйке жүйесінің аурулары, жарақаттар мен туа біткен аурулар салдарынан және де туа біткен немесе кейіннен пайда болған бұзылулар нәтижесінде туындайтын, қозғалыс процесіндегі көмек пен қызметке деген қажеттілік;

4) қимыл-қозғалыстық оңалтуды алудың ерекше жағдайлары - ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктері бар балалар үшін қимыл-қозғалыс дағдыларын бұларсыз игеруі мүмкін емес жағдайлар, яғни жекелік-дамыту бағдарламалары мен оқыту әдістері, техникалық және басқа құралдар, өмір сүру ортасы, сондай-ақ медициналық қызметтер кіретін жағдайлар;

5) медициналық-педагогикалық қолдау – ЕДШ нұсқаушылары мен дене тәрбиесі мұғалімдерінің және мамандардың жүйелі түрде ұйымдастырылған қызметі, оның барысында баланың қабілеттері мен қажеттіліктеріне сәйкес қимыл-қозғалысының сәтті дамуына жағдайлар жасалады;

6) емдік дене шынықтыру кабинеті - ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктері бар балалармен топтық және жекелік сабақтар өткізуге, педагогтар мен ата-аналарға кеңес беруге арналып жабдықталған бөлме (емдік дене шынықтыру залы, бассейн);

7) технологиялық карта - баланың жеке мүмкіндіктері ескеріле отырып, мемлекеттік жалпыға міндетті білім стандарты негізінде құрастырылған технологиялық карта;

8) жекелік даму бағдарламасы - қимыл-қозғалыстық бұзылыстары бар білім алушыларға арналған, Үлгілік оқу бағдарламасына негізделген және баланың жеке мүмкіндіктері ескеріле отырып құрастырылған оқу бағдарламасы.

3. Бағдарламаның тақырыбы

5. Біліктілікті арттыру бағдарламасы келесідей тақырыптарды қамтиды:

1) 1-тақырып. Қазіргі кезеңде ҚР арнайы және инклюзивті білім беруді нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету;

2) 2-тақырып. ЕҚБ бар балаларды инклюзивті білім беруге қосу;

3) 3-тақырып. АВА-терапия әдістемесі;

4) 4-тақырып. ТҚАБ анықтамасы. Этиология және патогенез туралы жалпы мәліметтер. ТҚАБ кезінде қозғалыс дамуының ерекшелігі мен бұзылысының сипаты. Балалардың қажеттіліктерін физикалық анықтау және даму деңгейін бағалау;

5) 5-тақырып. ӘХЖ. ӘХЖ шеңберіндегі командалық бағалау;

6) 6-тақырып. Қозғалыс бұзылыстары бар балаларды кешенді оңалту.

Кешенді оңалтудың негізгі принциптері;

7) 7-тақырып. Биомеханика негіздері. ТҚАБ бар балалардағы қозғалыс ерекшеліктері; Сенсорлық интеграция әдісі;

8) 8-тақырып. Қозғалыс бұзылыстары бар балаларға арналған оңалту жабдықтарын пайдалану;

9) 9-тақырып. Жеке-даму бағдарламасын құрудың технологиялық негіздері;

10) 10-тақырып. Емдік дене шынықтыру бойынша әдіс-тәсілдер; БДШ әдісі;

11) 11-тақырып. Әртүрлі қозғалыс бұзылыстары және ауырлық дәрежесі бар балаларға арналған жеке-даму бағдарламасын жасау бойынша практикалық сабақ; Бақылау жұмысы.

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

6. Біліктілікті арттыру бағдарламасының мақсаты тыңдаушыларды тірек-қимыл аппаратының бұзылыстары бар балаларға арналған түзету кабинеттері мен мектеп-интернаттарында ерекше қозғалыс қажеттіліктері бар балаларды кешенді оңалтудың әдіснамалық, технологиялық және әдістемелік білімдері мен дағдыларына оқыту болып табылады. Сондай-ақ мамандардың ата-аналармен үйде белгілі бір дағдыларды үйрету бойынша ынтымақтастығы көзделеді.

7. Бағдарламаның міндеттері:

1) тыңдаушыларды «кешенді оңалту» ұғымының заманауи түсіндірмесімен таныстыру;

2) емдік дене шынықтыру бойынша әдіс-тәсілдерге шолу жасау;

3) түзету кабинеттерінде және қозғалысында бұзылыстары бар балаларға арналған мектеп-интернаттарда ЕДШ нұсқаушысының, дене шынықтыру мұғалімі жұмысының функционалымен таныстыру;

4) кешенді оңалту және оларды қанағаттандыру шарттары туралы түсінік қалыптастыру;

5) ТҚАБ бар балалардың физикалық қажеттіліктерін бағалау алгоритмімен таныстыру;

6) технологиялық құралдармен және оларды қолданумен таныстыру;

7) жеке-даму бағдарламасын жоспарлау және оны жасау тәртібімен таныстыру;

8) бейімделген оқытудың педагогикалық принциптерін, тәсілдері мен технологияларын талқылау және ТҚАБ бар балалардың жетістіктерін бағалау.

8. Курс соңында тыңдаушылар:

1) кешенді оңалтудың принциптері мен әдістемесін түсіндіреді;

2) балалардың қимыл-қозғалыс бұзылыстарын бағалау мен квалификациялау тәсілінің алгоритмін түсінеді; құжаттаманы жүргізу тәртібін біледі (бақылау хаттамалары, баланың қимыл-қозғалыс бұзылыстарының сипаттамалары, жекелік-даму бағдарламасы мен технологиялық картасы);

3) арнайы педагогтың көмегімен қимыл-қозғалыс бұзылыстары бар балаларға арналған жекелік оқу жоспарларын құру, МББС оқу бағдарламаларын бейімдеу (қысқарту) технологияларын меңгеру; қозғалыс қиындықтарының себептерін ескере отырып, қимыл-қозғалыс бұзылыстары бар баланың қозғалыс процесін дараландырудың жалпы қағидаларын түсіндіріп, нақты тәсілдеріне мысалдар келтіре алады.

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

9. Бағдарлама 5 модульді қамтитын 2 бөлімнен тұрады: нормативтік-құқықтық, психологиялық-педагогикалық, мазмұндық, технологиялық, вариативтік.

1. Мазмұндық модуль:

Тірек-қимыл аппаратының бұзылыстары бар балалардың қозғалыс ерекшеліктері. Қозғалысында бұзылыстары бар балаларды оңалтудың нақты моторлық дағдылары мен қиындықтарының жіктелуі. Оңалту қиындықтарының пайда болу себептерінің сипаттамасы: жұмыс қабілеттілігінің төмендігі, қызметті ерікті реттеу, жоспарлау және бақылау қиындықтары; көрнекі ақпаратты өңдеудегі қиындықтар; көрнекі-кеңістіктік ақпаратты өңдеудегі қиындықтар; есту-сөйлеу ақпаратын өңдеудегі қиындықтар.

1) 4-тақырып. ТҚАБ анықтамасы. Этиология және патогенез туралы жалпы мәліметтер. Бұзылыстардың сипаты және ТҚАБ кезінде қозғалыс дамуының ерекшелігі. Балалардың қажеттіліктерін физикалық анықтау және даму деңгейін бағалау;

2) 6-тақырып. Қозғалысында бұзылыстары бар балаларды кешенді оңалту. Кешенді оңалтудың негізгі принциптері;

3) 7-тақырып. Биомеханика негіздері. ТҚАБ бар балалардағы қозғалыс ерекшеліктері; Сенсорлық интеграция әдісі.

2. Педагогикалық модуль:

ЕДШ ұғымдары мен әдістемесі. Қозғалыс мүмкіндіктері шектеулі балалардың білім беру процесін ұйымдастырудың педагогикалық моделі (тәсілі). «» ұғымын қозғалысында бұзылыстары бар баланың өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған үздіксіз даму процесі ретінде түсіндіру.

3) 10-тақырып. Емдік дене шынықтыру бойынша әдіс-тәсілдер; БДШ әдісі.

3. Технологиялық модуль:

ЕДШ залдары мен түзету кабинеттері жағдайындағы техникалық оңалту құралдарымен таныстыру. Қазақстанда және шетелде қолданылатын заманауи жабдықтар. Практикада қолдану. Баланы техникалық құралдар арқылы қолдау.

1) 8-тақырып. Қозғалысында бұзылыстары бар балаларға арналған оңалту жабдықтарын пайдалану;

4. Вариативтік модуль:

Кешенді медициналық-педагогикалық оналтудың әртүрлі түрлері мен қосымша әдістері

- 1) 2-тақырып. ЕҚБ бар балаларды инклюзивті білім беруге қосу.
- 2) 3-тақырып. АВА-терапия әдісі
- 3) 5-тақырып. ӘХЖ. ӘХЖ шеңберіндегі командалық бағалау.

5. Нормативтік-құқықтық модуль:

Үлгілік оқу бағдарламаларын зерттеу, ЕДШ нұсқаушылары мен дене шынықтыру мұғалімдері үшін құжаттама пакетін жасау, оның ішінде: ЖДБ, есептер, жоспарлар.

1) 1-тақырып. Қазіргі кезеңде ҚР арнайы және инклюзивті білім беруді нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету;

2) 9-тақырып. Жеке-даму бағдарламасын құрудың технологиялық негіздері;

3) 11-тақырып. Әртүрлі қозғалыс бұзылыстары мен ауырлық дәрежесі бар балаларға арналған жеке-даму бағдарламасын құрастыру бойынша практикалық сабақ; Бақылау жұмысы.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

10. Біліктілікті арттыру курстары бағдарламаның 1-қосымшасына сәйкес курстың оқу-тақырыптық жоспарына (бұдан әрі - ОТЖ) сәйкес күндізгі оқу режимінде ұйымдастырылады. Күндізгі оқу курстарының ұзақтығы 72 сағатты құрайды. Күндізгі бір апталық курстарды ұйымдастыру кезінде оқу-жаттығу жиынындағы сағат саны екі есе қысқарады, сабақтарды өткізу тақырыптары мен нысаны өзгеріссіз қалады.

11. Білім беру процесі оқытудың интерактивті нысандары мен әдістерін қамтиды: дәріс, семинар, топтар мен жұптардағы практикалық жұмыс, топтардағы тренинг, шеберлік класы, мәселелерді бірлесіп шешу.

12. АТ-технологияларды қолдану: бейне форматта, көрсету форматында, онлайн форматта.

13. Бағдарламаны түсіну мен мазмұнын арттыру үшін ЕДШ нұсқаушылары мен дене шынықтыру мұғалімдері: кейіннен талқылаумен және рефлексиямен топтарда жұмысты кеңінен пайдалану; құжаттамамен жұмыс; теорияның негізгі мәселелерін кейіннен ұжымдық жұмыстардың тұсаукесерімен талқылау, мұғалімдердің командалық жұмысының тренингі көзделген.

14. Алған дағдылары мен бар тәжірибесін ескере отырып, тәжірибе алмасу.

7. Бағдарламаның оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі

15. Бағдарламаның оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуіне кіреді:

1) педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру бағдарламасы (ЕДШ нұсқаушылары мен дене тәрбиесі мұғалімдерінің);

2) Ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктерін бағалау процесін талдауға, жекелік даму бағдарламалары мен технологиялық карталарды бейімдеуге және құрастыруға арналған үлестіріме материалдары;

3) ЕДШ нұсқаушылары мен дене тәрбиесі мұғалімдері үшін құжаттар пакеті;

4) бейімдеу және жекелік бағдарламалар үлгілері;

5) сауалнамалар, бақылау және өзіндік жұмыс материалдары.

8. Оқыту нәтижелерін бағалау

16. Тыңдаушылардың білімін бақылау және бағалау мақсатында жүргізіледі: өзіндік жұмыс, жедел-сауалнамалар, қорытынды тестілеу, және де аралас оқыту режимінде курс үшін аралық тестілеу. Өзіндік және бақылау жұмыстарына арналған тапсырмалар, сауалнамалар, тест тапсырмалары курстың оқу-әдістемелік кешеніне (бұдан әрі - ОӘК) енгізілген. Бағалау барлық 5 модуль бойынша үш деңгейде жүргізіледі: теория, қозғалыс бұзылыстарының жеке ерекшеліктерін бағалау, тәжірибе.

9. Курстан кейінгі қолдау

17. Курстан кейінгі сүйемелдеу курстарды өткізген оқытушылармен онлайн форматта қашықтықтан консультациялар түрінде жүзеге асырылады.

10. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

18. Курс бойынша негізгі әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі дамуының стратегиялық жоспары (Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 жарлығы)

2. Бадалян Л.О. Детская невропатология. 1982г. Москва.

3. Качесов В.А., Основы интенсивной реабилитации. ДЦП. Санкт-Петербург, 2005 год.

4. Исанова В.А., Методическое пособие. Нейрореабилитация. Л.А.Цукурова, Казань, 2011 год.

5. Применение ортезов и сплинтов, дофузов-инновационного метода в нейрореабилитации. Методические рекомендации. Национальный медицинский холдинг. Республиканский детский реабилитационный центр. 2017, Астана,

6. Перечень компенсаторных, технических и вспомогательных средств. Утвержден Министерством труда и социальной защиты населения РК от 18 ноября 2004 года, № 264-11.

7. Учебно-методическое пособие. РГКП Алматинский институт усовершенствования врачей. Клиника и диагностика детского церебрального паралича. Алматы, 2005 год.

8. Нэнси Р. Финни. Ребенок с церебральным параличом. Помощь. Уход, Развитие. Москва, 2015 год.

9. В.М. Боголюбов, Г.Н. Пономаренко. Общая физиотерапия. Москва-Санкт-Петербург, 1998 год.

10. Васичкин В.И. Справочник по массажу. Санкт-Петербург «Медицина», 1991 г.

11. Абрашина Н.А.. Лечебный массаж для детей с нарушениями развития. Москва, 2001 год.

12. Семенова К.А. Лечение двигательных расстройств при детских церебральных параличах М.: Медицина, 1976. — 185 с.: ил.

13. Мастюкова Е.М. Ребенок с отклонениями в развитии: Ранняя диагностика и коррекция. — М.: Просвещение, 1992. — 95

19. Курс бойынша қосымша әдебиеттер:

1. Глен Доман. Что делать, если у вашего ребенка повреждение мозга 2007г.

2. Гребова Л. П. Лечебная физическая культура при нарушениях опорно-двигательного аппарата у детей и подростков : учеб. пособие — М.: Издательский центр «Академия», 2006.

3. Мачек М., Штефанова И., Швейцарова Б. Лечебная физкультура при детских болезнях. Медицина 1964 год.

4. Соколова Н. Г. Практическое руководство по детской лечебной физкультуре. — Ростов н/Д : Феникс, 2007.

5. Фонарев М. И. под ред. Справочник по детской лечебной физкультуре. — Л.: Медицина, 1983.

6. Епифанов В.А. Лечебная физическая культура: учебное пособие / В.А. Епифанов. — М.: ГЭОТАР-Медиа, 2006.

Епифанов, В. А. Лечебная физическая культура и массаж [Текст] : учеб. / В. А. Епифанов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва

7. Лечебная физкультура и массаж: методики оздоровления детей дошкольного и младшего школьного возраста [Текст] : практ. пособие / Г. В. Каштанова [и др.] ; под общ. ред. Г. В. Каштановой. — Москва

8. Сулейменова Р.А., Токарева А.С. Реабилитация больных детским церебральным параличом средствами лечебной физической культуры. Алматы 2015г.

9. М.Б.Цукер, Клиническая невропатология детского возраста, Москва, «Медицина», 1978 год.

10. Болезни нервной системы (руководство для врачей)/ под редакцией проф. П.В.Мельничука Москва, «Медицина», 1982 год.

11. В.В. Михеев, П.В. Мельничук. Нервные болезни, Москва, «Медицина», 1981 год.

12. Диагностика нарушений психофизического развития в ПМПК (Справочно-методическое руководство). А.К.Ерсарина, Р.К.Айтжанова и др. Алматы, 2006 год.

13. Л.О.Бадалян. Детская неврология. Москва «Медицина», 1975 год.
14. Клиническая неврология. А.С Никифоров, А.Н.Коновалов. Москва. «Медицина», 2004 год.
15. Энциклопедия детского невролога . Под редакцией проф. Г.Г.Шанько. Минск «Белорусская энциклопедия», 1993 год.
16. Диагностика и лечение заболеваний нервной системы у детей (справочное пособие). МЗ РК - АГИУВ, Алматы, 2009 год.
17. Эффективность тренажерной технологии визуализации образов в игровой деятельности для двигательной реабилитации детей с детским церебральным параличом. В. В. Горелик, С. Н. Филиппова, В. С. Беляев, Е. В. Карлова, 2019г.
18. Лечебная физкультура. Т. Селезнева, 2023 жылғы 17 мамыр
19. Современные методы реабилитации детей с детским церебральным параличом Современные методы реабилитации детей с детским церебральным параличом Л. Б. Куранова, Б. И. Херодинов, 2019 ж.

«Балалардың қимыл-қозғалыс бұзылыстарын кешенді оңалту әдістері» білім беру бағдарламасына
1- қосымша

Күндізгі оқу режиміндегі курстың оқу-тақырыптық жоспары

№	Күні	Тақырыбы	Сағаттар	Барлығы
---	------	----------	----------	---------

			дәрісте р	семи- нарлар	
1		Қазіргі кезеңде ҚР арнайы және инклюзивті білім беруді нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету;	4		4
2		ЕҚБ бар балаларды инклюзивті білім беруге қосу.	8		8
3		ТҚАБ анықтамасы. Этиология және патогенез туралы жалпы мәліметтер. ТҚАБ кезінде қозғалыс дамуының ерекшелігі мен бұзылысының сипаты. Балалардың қажеттіліктерін физикалық анықтау және даму деңгейін бағалау	4		4
4		ӘХЖ. ӘХЖ шеңберіндегі командалық бағалау		4	4
5		Қозғалыс бұзылыстары бар балаларды кешенді оңалту. Кешенді оңалтудың негізгі принциптері	4	4	8
6		Биомеханика негіздері. ТҚАБ бар балалардағы қозғалыс ерекшеліктері; Сенсорлық интеграция әдісі	4	4	8
7		Қозғалыс бұзылыстары бар балаларға арналған оңалту жабдықтарын пайдалану		4	4
8		Жеке-даму бағдарламасын құрудың технологиялық негіздері;		4	4

9		Емдік дене шынықтыру бойынша әдіс-тәсілдер; БДШ әдісі	8	4	12
10		Қозғалыс бұзылыстарының әртүрлі ауырлық дәрежесі бар, әртүрлі диагноздары бар балаларға арналған жеке дамыту бағдарламасын жасау бойынша практикалық сабақ		4	4
11.		Жеке даму бағдарламасын жасаудың технологиялық негіздері.	4		4
12.		Тәжірибе алмасу. Медициналық оңалту бөлімінің қызметіне бару және танысу. Бақылау жұмысы. Сертификаттар беру.		8	8
ЖИЫНЫ			36	36	72